

Keski-Suomen järjestöpositiivisuuden kuntatutka 2024

Järjestöpositiivisuuden kuntatutka luo vuosittaisen katsauksen Keski-Suomen kuntien järjestöyhteistyöhön. Kuntatutkan avulla saadaan kokonaiskuva siitä, millaiset yhteistyön rakenteet ja käytännöt kunnissa on, miten ne tukevat järjestöjen* toimintaedellytyksiä ja miten strateginen yhteiskehittäminen toteutuu kunnissa.

Aineisto on kerätty puhelinhaastatteluin ja pieneltä osin sähköpostikyselyin loka-marraskuun aikana Keski-Suomen 22 kunnan työntekijöiltä ja viranhaltijoilta. Haastattelussa esitetään aina 13 peruskysymystä ja vuosittain vaihtuva teemakysymys. Vuoden 2024 teemakysymyksellä selvitettiin, minkälaista käytännön yhteistyötä tehdään järjestöjen, kuntien ja hyvinvointialueen kesken. Tänä vuonna otettiin mukaan tarkasteluun samoilla haastattelukysymyksillä myös Keski-Suomen hyvinvointialueen järjestöyhteistyö.

Kuntatutka on koottu ensimmäisen kerran vuonna 2019 ja sitä päivitetään vuosittain. Saatuja vastauksia peilataan aina edellisen vuoden tietoihin. Kuntatutkan kokoamisesta vastaa Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry:n [KYT-järjestöpalvelut](#).

*Järjestöllä tarkoitetaan kuntatutkan yhteydessä kaikkia rekisteröityneitä järjestöjä, yhdistyksiä ja seuroja.

Keski-Suomen kunnissa yhteensä yli 60 järjestöyhteistyötä tekevää työntekijää ja viranhaltijaa

Keski-Suomen kaikista kunnista löytyy vähintään yksi järjestöjen kanssa yhteistyötä tekevä työntekijä tai viranhaltija. Virallisesti nimettyjä järjestöyhdyshenkilöitä on yhdeksässä kunnassa. Heidän työnkuvaansa on kirjoitettu järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö. Määrä on kasvanut yhdellä vuodesta 2023.

Oman työnsä ohella järjestöyhteistyötä hoitavia työntekijöitä/viranhaltijoita on 13 kunnassa. Reilussa puolessa kunnista järjestöyhteistyötä tekeviä työntekijöitä/viranhaltijoita on enemmän kuin yksi ja heidän määränsä vaihtelee näissä kunnissa kahdesta viiteentoista. Yhteensä järjestöyhdyshenkilöitä on 64. Määrä on kasvanut vuodesta 2023, jolloin heitä oli yhteensä 57. Järjestöyhdyshenkilöt työskentelevät useimmiten kulttuuri-, sivistys- ja vapaa-aikatoimessa sekä hallinnossa. Tieto järjestöyhdyshenkilöistä löytyy 13 kunnan nettisivuilta.

Kuntien tuki järjestöille pysynyt hyvällä tasolla

Avustusten osalta on tapahtunut muutos parempaan suhteeseen vuoteen 2023, jolloin yksi kunta ei myöntänyt lainkaan avustuksia. Nyt kuluneena vuonna kaikki Keski-Suomen kunnat ovat myöntäneet järjestöille yleis- ja/tai kohdeavustuksia. Yksi on myöntänyt vastikkeellista kohdeavustusta ainoastaan yhdelle kyseisessä kunnassa toimivalle järjestölle. Viisi myöntää tarvittaessa järjestöjen hankkeille välirahoituslainaa ja yksittäisillä kunnilla on käytössä myös muuta toiminta-avustusten kaltaista tukea, kuten esimerkiksi tila-avustuksia, kumppanuussopimuksia tai avustuksia työryhmille (eli vapaalle kansalaistoiminnalle).

Kuudessa kunnassa avustuspäämäärä oli leikattu kuluneelle vuodelle, kun taas kahdessa niiden määrä oli kasvanut. Avustuskäytäntöihin oli tehty muutoksia kuudessa kunnassa, kuten esimerkiksi kriteerien täsmentämistä tai eri toimialojen avustusten siirtämistä yhden lautakunnan päätettäväksi.

Hyvinvointialueen avustustoiminta ei ollut vaikuttanut kuntien myöntämiin avustuksiin, lukuun ottamatta yhtä kuntaa, jossa sosiaali- ja terveysjärjestöille ei ollut myönnetty päällekkäisiä avustuksia hyvinvointialueen kanssa. Avustusohjeistus löytyy kuudentoista kunnan verkkosivuilta.

Tilojen osalta ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia vuoden sisällä. Edelleen melkein kaikki kunnat myöntävät ainakin joitain tiloja maksutta järjestöjen käyttöön. Usein kriteerinä on toiminnan kohdistuminen alle 18-vuotiaisiin tai eläkeläisiin sekä toiminnan avoimuus. Pelkästään maksuttomia tiloja on seitsemässä kunnassa ja määrä on vähentynyt yhdellä vuodesta 2023. Sekä maksuttomia että maksullisia tiloja on 14 kunnassa ja yhdessä kunnassa on pelkästään maksullisia tiloja.

Kaikissa kunnissa on tarjolla erilaisia tukipalveluja järjestöille. Yleisimmät tukimuodot ovat apu viestintään ja tapahtumien järjestämiseen sekä satunnainen kopiointi. Kunnat auttavat yhdistyksiä viestimään heidän tapahtumistaan esimerkiksi tapahtumakalentereissaan ja sosiaalisessa mediassa, lainaavat erilaisia välineitä ja tarjoavat henkilöresurssia avuksi tapahtumiin. Lisäksi osassa kunnista annetaan asiantuntija-apua järjestöille ja muutamassa kustannetaan kahvit, jos tilaisuus järjestetään yhteistyössä. Nämä tukimuodot saattavat olla hyvinkin merkittäviä järjestöjen toimintaedellytysten kannalta ja tärkeä panostus järjestötoimintaan.

Järjestöjen tiedon löydettävyyteen kuntien verkkosivuilta ei ole tullut suurempia muutoksia suhteessa viime vuoteen. Järjestöjen tietoja löytyy 17 kunnan sivuilta joko kattavasti tai osin. Viiden kunnan osalta tietoja ei ole lisätty kunnan sivuille lainkaan. Haastatteluhetkellä neljä kuntaa on ottanut käyttöön Lähellä.fi - verkkopalvelun, jonka kautta järjestöjen tiedot tai toiminta nousee kunnan verkkosivuille.

Yhteistyörakenteissa ja strategisessa yhteiskehittämisessä suunta ollut positiivinen

Yksi keskeinen yhteistyörakenne kunnissa on järjestöille suunnatut tapaamiset, kuten esimerkiksi kunnan järjestämät järjestöillat tai kumppanuuspöydät. Kaikille järjestöille avoimia tapaamisia on järjestetty 20 kunnassa. Suunta on positiivinen, sillä vuonna 2023 näitä tapaamisia oli 14 kunnassa. Kahdessa kunnassa tapaamisia on järjestetty vain tapahtumien toteuttamiseen liittyen. Avoimien tapaamisten lisäksi seitsemässä kunnassa on myös ollut toimialakohtaisia järjestötapaamisia ja yhdessä tapahtumiin liittyen.

Kunnissa yksi keskeinen strategisen yhteiskehittämisen keino on osallistaa järjestöjä hyvinvointikertomus- ja suunnitelmatyöhön. Osallistaminen riippuu paljolti siitä, missä vaiheessa nämä asiakirjat ovat kyseisenä vuonna kussakin kunnassa. Jossain kunnissa tämä vuosi on ollut pelkästään suunnitelman toteuttamisen aikaa, jolloin tarvetta järjestöjen osallistamiselle ei ole ollut. Keski-Suomen kunnista 16 on ottanut tänä vuonna järjestöt mukaan joko hyvinvointikertomus- tai suunnitelmatyöhön. Määrä mukailee vuotta 2023 (14/22). Näissä kunnissa järjestöt ovat päässeet mukaan erityisesti suunnitteluun, sisällön tuottamiseen, toteuttamiseen sekä jonkin verran myös seurantaan ja arviointiin, yhteen tai useampaan vaiheeseen vuoden aikana. Kahdeksan kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä on mukana järjestöedustaja. Muutamassa kunnassa aihe on ollut käsittelyssä järjestöillassa, järjestöiltä on pyydetty suoraan kommentteja tai vanhus- ja vammaisneuvosto on toiminut yhteistyön väljänä.

Hyvinvointialueen järjestöyhteistyön tilannekuva

Kuntatutkaan otettiin tänä vuonna ensimmäistä kertaa myös Keski-Suomen hyvinvointialueen järjestöyhteistyö. Koko hyvinvointialueella toimii yksi virallisesti nimetty järjestöyhdyshenkilö, jonka

yhteystiedot ovat helposti löydettävissä hyvinvointialueen verkkosivuilta. Hänen lisäksi eri palveluissa on työntekijöitä, jotka tekevät käytännön yhteistyötä järjestöjen kanssa osana omia työnkuviansa. Näitä ovat esimerkiksi perhekeskuskoordinaattorit, seniorin hyvinvointineuvolan työntekijät ja terveysasemien palveluohjaajat. Järjestöjen kanssa yhteistyötä tekevien kokonaismäärän osalta ei ollut tarkkaa tietoa, sillä rakenteen kokoaminen on vielä kesken. Samoin yhdyshenkilöiden tietojen löydettävyys yhdestä paikasta on työn alla.

Hyvinvointialue myöntää järjestöille yleisavustuksen kaltaisia toiminta-avustuksia. Kohdeavustuksia vastaavia ovat kumppanuussopimukset ja välirahoituslainan kaltaista tukea on myönnetty ruoka-apua jakaville järjestöille valtionavustuksen osalta. Muuta toiminta-avustuksen kaltaista tukea on projektiyhteistyö. Avustuksissa tai niiden kriteereissä ei ole ollut muutoksia kuluneena vuonna. Avustusohjeistus on löydettävissä helposti hyvinvointialueen verkkosivuilta.

Järjestöjen on mahdollista käyttää hyvinvointialueen tiloja sekä maksuttomasti että maksullisesti. Jälkimmäisiin kuuluu esimerkiksi kuntoutuspalveluiden kuntoutusallas. Hyvinvointialueen tavoitteena on saada mahdollisimman suuri osa tiloista maksuttomiksi ja yhtenäiset tilakäytännöt koko alueelle. Muuna tukipalveluna on erityisesti viestintäapu, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Hyvinvointialueen verkkosivuille on koottu järjestöjen, yhdistysten ja seurojen tietoja. Tiedot siirtyvät vuoden 2025 alussa Keski-Suomen hyvinvointitarjottimelle, jonne ne nousevat Lähellä.fi -palvelun kautta.

Hyvinvointialue järjestää kaikille järjestöille avoimia järjestöfoorumia kaksi kertaa vuodessa. Lisäksi tarpeen mukaan järjestetään teemallisia ja seudullisia tapaamisia esimerkiksi mielenterveys- ja päihdejärjestöille sekä lapsi- ja perhetyön järjestöille. Järjestöillä on mahdollisuus osallistua hyvinvointialueen hyvinvointikertomus- ja suunnitelmatyön suunnitteluun ja sisällön tuottamiseen, ja ne ovat päässeet mukaan tähän lakisääteisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden neuvotteluiden, järjestöjen ja seurakuntien vaikuttamistoimielimen ja paikallisten iltatilaisuuksien kautta. Lisäksi loppuvuodesta käynnistyy hyte-ohjausryhmä, jossa on järjestöjen edustajia mukana.

Monipuolista yhteistyötä kuntien, järjestöjen ja hyvinvointialueen kesken

Vuoden 2024 teemakysymyksellä selvitettiin, minkälaista käytännön yhteistyötä kunnat, järjestöt ja hyvinvointialue tekevät esimerkiksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Eniten yhteistyötä tehdään tapahtumien järjestämisessä, erilaisissa verkostoissa ja työryhmissä sekä perhekeskuksissa ja seniorin hyvinvointineuvolassa/seniorineuvolassa. Yhdeksässä kunnassa yhteistyöksi koettiin myös hyvinvointialueen lakisääteinen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen (HYTE) -neuvottelu.

Tapahtumayhteistyö on pitänyt sisällään esimerkiksi Ikääntyvien ilonpäivän ja Voi hyvin - tapahtumakiertueen, Vauva kaa -tapahtuman, Toimintalauantain lapsiperheille sekä tapahtumat erityisliikkuville ja maahan muuttaneille. Verkostoja ja työryhmiä on ollut muun muassa ravitsemukseen, ehkäisevään päihdetyöhön sekä lapsiperheiden ja ikääntyvien palveluihin liittyen. Yksittäisissä kunnissa yhteistyötä on tehty myös liikuntaneuvonnassa, vanhainkodeissa ja viestinnässä. Useampikin kunta koki yhteistyön toimivan hyvin.

Vahva järjestöyhteistyö tarvitsee jatkossakin resursseja

Keski-Suomen kuntien järjestöyhteistyön tilannekuva on kokonaisuudessaan positiivinen; järjestöjen toimintaedellytysten tukeminen on pysynyt vakaalla tasolla ja yhteistyörakenteet ovat vahvistuneet. Myös hyvinvointialueen osalta tilanne on positiivinen, joskin osa rakenteista ja käytännöistä on vielä muotoutumassa. Koko maakunnan tasolta löytyy hyviä yhteistyön käytäntöjä järjestöjen, kuntien ja hyvinvointialueen kesken.

Yhteistyötä ja kumppanuutta voidaan jatkossa edelleen vahvistaa turvaamalla riittävät resurssit järjestöyhteistyöhön kunnissa ja hyvinvointialueella. Yhteistyörakenteiden ja strategisen yhteiskehittämisen osalta on hyvä määritellä järjestöjen rooli ja asema niissä sekä koota yhteistyön asiat järjestöyhteistyön asiakirjaan. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että järjestöjen sekä kunnan ja hyvinvointialueen järjestöyhdyshenkilöiden tiedot sekä tieto yhteistyömahdollisuuksista löytyvät niiden verkkosivuilta helposti ja järjestötiedon lähteenä käytetään Lähellä.fi -palvelua.

Yhteistyön arvioinnissa ja kehittämisessä oivia apuvälineitä ovat Järjestöpositiivinen kunta on hyvinvoinnin voittaja - [tarkistuslista](#) ja [kehityskeskustelutyökalu](#) sekä järjestöjen ja [sote-keskusten yhteistyön vinkkilista](#).

Lisätietoja: Anu Hätinen / KYT-järjestöpalvelut, p. 050 599 6293